

Activiteitenverslag

2020

KENNISCENTRUM

IMMATERIEEL

ERFGOED

NEDERLAND

KENNISCENTRUM IMMATERIEEL ERFGOED NEDERLAND

Het Kenniscentrum is een zelfstandig onderdeel van het Nederlands Openluchtmuseum en werkt sinds 2012 aan de implementatie en uitvoering van het UNESCO verdrag inzake de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed. Daarvoor was het werkzaam onder de naam Nederlands Centrum voor Volkscultuur.

Het Kenniscentrum stelt zich ten doel om inzicht te bieden in wat immaterieel erfgoed behelst, immaterieel erfgoed te presenteren, promoten en toegankelijk te maken, de betekenis van immaterieel erfgoed voor de samenleving onder de aandacht te brengen, om de sector

te stimuleren en te professionaliseren, om de participatie eraan te bevorderen en om de kennis erover te vergroten.

De primaire taken zijn onderverdeeld binnen de werkerreinen Erfgoedzorg en Kennisontwikkeling. Erfgoedzorg is gericht op het zichtbaar maken en borgen van immaterieel erfgoed. Belangrijk instrument hierbij is de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Kennisontwikkeling heeft als doel kennisverdieping ten behoeve van de praktijk van borging van immaterieel erfgoed. Daarvoor is de Kennisagenda 2017-2020 ontwikkeld.

Naast Nederland stelt het Kenniscentrum ook diensten beschikbaar voor de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Inleiding

2020 een jaar om nooit te vergeten?

Met de afronding van het jaar 2020 heeft Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland de beleidsperiode 2017-2020 afgesloten. Het Activiteitenplan voor deze periode had als missie: Verbreding, Verdieping en Verbinding van Immaterieel Erfgoed.

2020 was een bijzonder jaar, dat anders is verlopen dan aan het begin was gedacht. Waarschijnlijk is het een jaar om nooit te vergeten. Op mondiaal niveau werd iedereen geconfronteerd met de gevolgen van de coronapandemie, die vooral gevolgen had en heeft op het gebied van de volksgezondheid en de economie. Vele mensen werden zodoende op enige manier slachtoffer en geraakt in hun bestaan. Ook voor de erfgoedsector heeft de pandemie grote gevolgen. In het domein van het immaterieel erfgoed, waarin het Kenniscentrum opereert, zijn de gevolgen groot en nog niet helemaal te overzien. Veel erfgoedgemeenschappen die immaterieel erfgoed beoefenen, doen dat op vrijwillige basis en niet professioneel en vooral niet geïnstitutionaliseerd. Met het gevolg dat vele beoefenaars niet in aanmerking bleken te komen voor de ingestelde ondersteuningsmaatregelen en daardoor in hun voortbestaan werden en nog steeds worden bedreigd. Zo zagen vele ambachtslieden hun afzet verdampen. Deze informatie verkreeg het Kenniscentrum zowel uit het directe contact met de vele erfgoedgemeenschappen als uit meerdere enquêtes die het Kenniscentrum in 2020 heeft gehouden onder de erfgoedgemeenschappen. Op deze wijze kon het Kenniscentrum de gevolgen van de coronacrisis voor de erfgoedgemeenschappen in kaart brengen en delen, onder andere met het ministerie van OCW.

Ondertussen gaf het Kenniscentrum zo goed mogelijk uitvoering aan het Activiteitenplan 2017-2020. In dit Activiteitenverslag wordt nader op de verschillende activiteiten ingegaan. Voor het Kenniscentrum was 2020 ook een jaar van veranderingen. Zo werd er ten gevolge van de coronapandemie vanaf 15 maart vanuit huis gewerkt en vonden de vele activiteiten die het Kenniscentrum normaal in het land ontwikkelt nu noodgedwongen via het beeldscherm plaats.

Verder vond er dit jaar ook een directiewisseling plaats bij het Kenniscentrum. Vanaf 1 mei mocht ondergetekende deze functie vervullen, nadat Leo Adriaanse dat gedurende enkele jaren voortreffelijk had gedaan en het Kenniscentrum een nieuwe richting had gegeven.

Maar wat vooral bij zal blijven is dat alle grote evenementen die als belangrijk immaterieel erfgoed worden gezien, zoals de corso's, Pride of het Zomercarnaval tot grote teleurstelling van velen niet plaats konden vinden. Juist in een crisistijd waarin het vitale belang van de verbindende kracht van dit erfgoed zo werd gevoeld en vooral gemist. Immaterieel erfgoed bleek relevanter dan ooit, juist als troost. Maar hel aas...

...We kijken dan ook uit naar 2021, waarbij we vooral hopen dat het immaterieel erfgoed weer spoedig overal zichtbaar zal zijn en de beoefenaars weer samen kunnen komen om datgene te doen wat hen bindt. Want dat heeft iedereen in 2020 nog het meeste gemist!

Namens het team van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

– *Marco van Baalen, directeur*
Maart 2021

Netwerk, Inventaris en Register

Om immaterieel erfgoed in Nederland zichtbaar te maken, bestaan er drie kringen: Netwerk Immaterieel Erfgoed, Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland en Register van Inspirerende Vormen van Borging. Het Netwerk is laagdrempelig; gemeenschappen, groepen en individuen kunnen het immaterieel erfgoed dat zij beoefenen gemakkelijk aanmelden via de website www.immaterieelerfgoed.nl. Om bijgeschreven te worden in de Inventaris moet er eerst een borgingsplan worden geschreven en worden voorgelegd aan een onafhankelijke toetsingscommissie. Daarmee laten de beoefenaars zien dat ze actief bezig zijn met de borging van het immaterieel erfgoed. Voorafgaand aan het schrijven van een eigen borgingsplan volgen vertegenwoordigers van de betreffende erfgoedgemeenschappen de training 'Bouwen aan een borgingsplan' van drie bijeenkomsten. Op 31 december 2020 waren er 177 vormen van immaterieel erfgoed in het Netwerk opgenomen, 38 meer dan het jaar ervoor: een aantal is doorgeschoven naar de Inventaris. Op 31 december 2020 waren er 182 vormen van immaterieel erfgoed bijgeschreven in de Inventaris, een toename van 23 ten opzichte van 31 december 2019. Het gaat om: Brabantse orgelcultuur, Chinees-Indisch restaurantcultuur, Holi, Carnaval Noordoost Twente, Traditionele bevoeiing van grasland, SKS kampioenschap Skûtsjesilen, Riviervisserij,

“Op 31 december 2020 waren er 177 vormen van immaterieel erfgoed in het Netwerk opgenomen, 38 meer dan het jaar ervoor.”

Nederlandse Thuisbevalcultuur, Matthäus-Passion door de Nederlandse Bachvereniging in Grote Kerk Naarden, Afro-Surinaamse Aflegrituelen, Surinaams-Javaanse Gamelantraditie, Levende Nederlandse Folkloredans, Cramignon, Harddraverij Lisse en omstreken, Najaarsfeesten en Kortebaant Hillegom, Kortebaandraverij IJmuiden, Kortebaandraverij Santpoort, Kortebaandraverij Nootdorp, Kortebaandraverij Hoofddorp, Kortebaandraverij Heemskerk, Kortebaandraverij Assendelft, Harddraverij Warmond en Harddraverij Venhuizen. Op 31 december 2020 waren er in het Netwerk en in de Inventaris in totaal 359 vormen van immaterieel erfgoed opgenomen.

In 2020 waren er geen nieuwe bijschrijvingen in het Register, maar werd daar wel voor geïnventariseerd welke borgingsmethodieken hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen, en ging het Kenniscentrum hierover in gesprek met de erfgoedbeoefenaars.

In 2020 werden er 10 borgingsplannen van kortebaandraverijen door de toetsingscommissie goedgekeurd. Foto: Pikeur John de Leeuw uit Hoofddorp

IMMATERIEEL ERFGOED

Met immaterieel erfgoed bedoelen we cultuuruitingen, die door gemeenschappen worden beleefd als waardevol erfgoed en hen een gevoel van identiteit en continuïteit geven en van betekenis zijn voor de hedendaagse samenleving. Immaterieel erfgoed is de schakel tussen heden, verleden en toekomst. Het is cultuur van nu, geeft een gevoel van verbondenheid met vorige generaties en is tegelijkertijd ook toekomstgericht omdat mensen het willen doorgeven aan volgende generaties.

Immaterieel erfgoed wordt steeds opnieuw vormgegeven in samenhang met maatschappelijke veranderingen en in interactie met de sociale omgeving. Het is dynamisch, levend erfgoed. Elementen ervan kunnen dus veranderen.

>> Foto: Holi

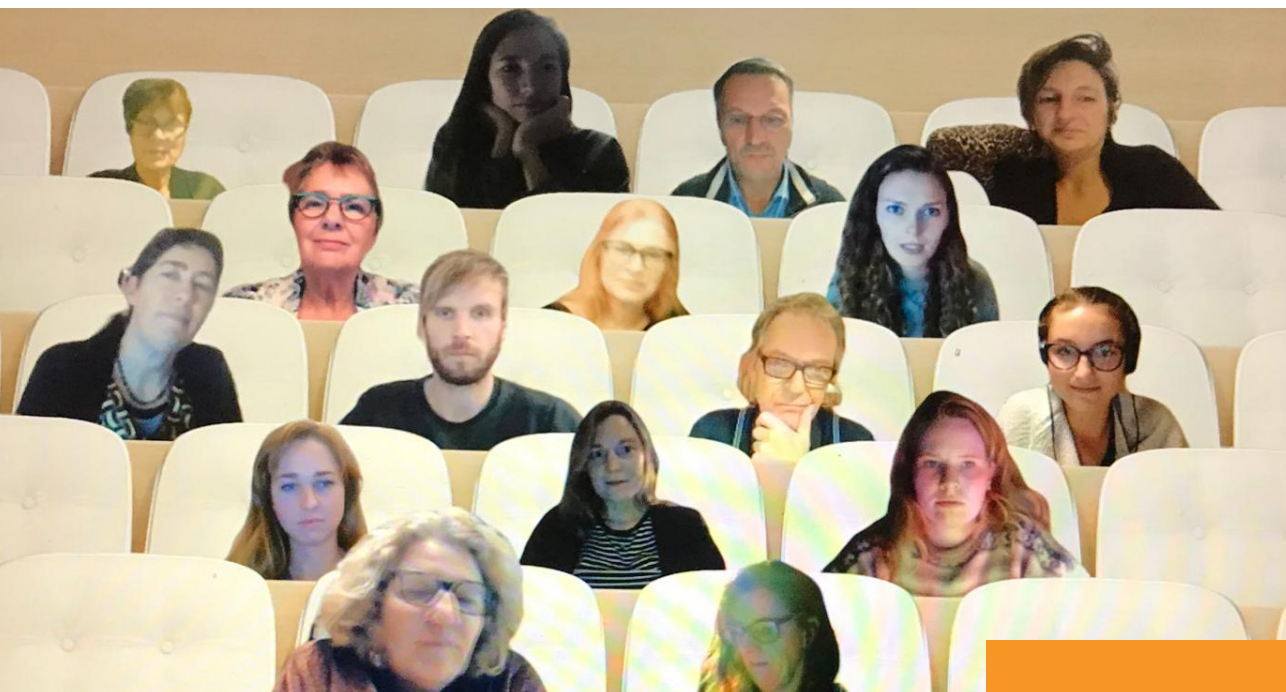
IE-dagen

Toen op 15 maart 2020 de beperkingen werden afgekondigd in verband met de verspreiding van het coronavirus waren de voorbereidingen voor de geplande IE-dag (Immaterieel Erfgoed-dag) op zaterdag 4 april al in volle gang. Het gekozen thema voor de dag was 'Verleiden'. 'Hoe communiceer je het belang, nut en plezier van jouw immaterieel erfgoed en hoe 'verleid' je anderen om met jou en je erfgoed mee te bewegen? Tegen een beleidsmedewerker praat je immers anders dan tegen een potentiële vrijwilliger en aan een journalist vertel je een ander verhaal dan aan een enthousiaste bezoeker of klant.'

Omdat als gevolg van de beperkingen de geplande IE-dag geannuleerd moest worden, zijn de reeds voorbereide workshops en trainingen gratis online aangeboden. Op 23 april was de 'Spoedcursus immaterieel erfgoed' aan de beurt, met daarna op 24 april 'Voor de camera staan' en 'Vergroot je bereik op sociale media'.

De tweede IE-dag van 2020 is op 10 en 14 november als webinar georganiseerd met als thema 'Van Rouwen naar Bouwen'. Aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden van gemeenschappen is tijdens dit webinar aandacht besteed aan dat wat er wél mogelijk is in een tijd met allerlei beperkingen. Hierbij werd de grote vindingrijkheid van gemeenschappen gedeeld in hun zoektocht naar een manier om hun erfgoed ondanks corona toch door te laten gaan.

Het jaarlijkse erfgoedcongres van Erfgoedhuis Zuid-Holland op 19 november had als centraal thema 'Immaterieel Erfgoed' en is in samenwerking met het Kenniscentrum georganiseerd. Ook deze dag is als webinar georganiseerd en naast het hoofdthema 'Immaterieel Erfgoed' was er ook aandacht voor streekgeschiedenis en streektaal.

Door de coronamaatregelen vond de IE-dag in het najaar van 2020 digitaal plaats.

Penningen

Circuscultuur

In het kader van de serie penningen die de Koninklijke Nederlandse Munt jaarlijks uitbrengt met het thema immaterieel erfgoed was in 2020 aanvankelijk een penning over Pride Amsterdam gepland. Toen in het voorjaar duidelijk werd dat de viering van Pride geen doorgang zou vinden en er daarmee geen geschikt moment voor de presentatie zou zijn, is in onderling overleg het besluit genomen deze penning uit te stellen tot 2021. In plaats daarvan is er voorjaar 2020, in de verwachting dat de

Wintercircussen in december wel doorgang zouden kunnen vinden, voor gekozen een penning uit te brengen over de Circuscultuur. Zodra het duidelijk werd dat ook de Wintercircussen in 2020 niet door zouden kunnen gaan is Prinses Stefanie van Monaco, vanwege haar functie als beschermvrouwe van de Fédération Mondiale du Cirque bereid gevonden de eerste penning in ontvangst te nemen.

Provincie Overijssel

Sinds 2015 draagt de Provincie Overijssel financieel bij aan verbreding en versterking van het immaterieel erfgoed in deze provincie. 2020 was het tweede jaar van de tweejarige projectperiode (2019-2020) van de provincie Overijssel. Helaas was het door de coronacrisis niet mogelijk om alle afgesproken activiteiten voor de periode 2019-2020 in 2020 af te ronden. Vlak voor het ingaan van de beperkingen door corona is in februari 2020 het AmbachtenLab Klompen maken in de Museumfabriek in Enschede afgesloten. De twee overige in Overijssel geplande Ambachtenlabs Wolververking en Blauwdruk die in oktober zouden plaatsvinden zijn geheel voorbereid, maar noodgedwongen uitgesteld tot 2021. Verder was het door de coronamaatregelen slechts mogelijk om één van de afgesproken drie films over immaterieel erfgoed in Overijssel op te leveren en kon er van de twee afgesproken trainingen slechts één in digitale vorm worden georganiseerd. Zowel de uitgestelde films als de niet georganiseerde training zullen evenals de AmbachtenLabs in 2021 als nog worden uitgevoerd.

Gelijktijdig zijn er in 2020, in samenspraak met gemeenschappen, ook nieuwe afspraken gemaakt met de provincie Overijssel. Op basis van een uitvoerige enquête onder erfgoedgemeenschappen is een projectplan opgesteld voor de periode 2021-2024. Naar aanleiding van het projectplan heeft de provincie aangegeven dat er voor de komende vier jaar jaarlijks € 50.000 projectsubsidie zal worden verleend voor de versterking van immaterieel erfgoed in Overijssel.

“De samenwerking tussen de Provincie Overijssel en het Kenniscentrum zal de komende vier jaar worden voortgezet.”

In 2020 werd er één film opgeleverd van immaterieel erfgoed in Overijssel: carbidschieten

Helpdesk: ondersteuning aan gemeenschappen

Het Kenniscentrum wordt jaarlijks door diverse erfgoedgemeenschappen benaderd met informatie- en ondersteuningsvragen. Als gevolg van de coronacrisis hebben in 2020 veel vormen van immaterieel erfgoed geen doorgang kunnen vinden wat zijn weerslag had op het aantal vragen dat is binnengekomen bij de helpdesk.

- De reeds in 2019 gestarte ondersteuning van de herders met gescheperde kuddes heeft in 2020 een vervolg gekregen. Er is een advies voor de provincie Gelderland geschreven waarin nadrukkelijk gewezen wordt op de mogelijkheid om de herders niet enkel te ondersteunen vanuit landschapsbeheer maar óók vanuit cultuurbeleid, waarbij de borging van het erfgoed centraal staat. De problemen zijn tot op heden helaas nog steeds onverminderd groot.

- In februari zijn gesprekken gevoerd met het Vreugdevuur Scheveningen. Aanleiding was de aanvraag van hun evenementen vergunning die door de ontstane vonkenregen tijdens het vuur van oudejaarsavond 2018 onder een vergrootglas lag. Uiteindelijk is de aanvraag in een stroomversnelling gekomen en is de vergunning ruim op tijd aangevraagd en verleend. Door de corona maatregelen heeft het vreugdevuur echter geen doorgang kunnen vinden.
- Het netwerk ambachten waarmee in 2019 een start gemaakt is heeft in 2020 een aantal (digitale) vervolgbijeenkomsten gehad waaruit een drietal punten zijn voortgekomen; educatie, voedsel en warenwet, en de vraag naar een laag BTW tarief. Omdat deze punten niet eenvoudig of op korte termijn zijn op te lossen zal hier de komende jaren aan gewerkt worden.

Ook in 2020 zijn de problemen voor de herders met gescheperde kuddes groot

Films

Aan de Amsterdamse Filmstichting zijn in 2020 opdrachten versterkt voor het maken van meerdere films; een over de 'Noaberschap' in de lokale uitvaart, een over Kortebaandraverijen en een over het Carbidschieten. Voor de films over het carbidschieten en de Noaberschap hebben in 2020 meerdere opnames plaats kunnen vinden die als gevolg van de corona maatregelen niet konden worden afgemaakt. Omdat met name het Carbidschieten en de Kortebaandraverijen seizoensgebonden zijn zullen de opnames, zodra de omstandigheden het toelaten, worden opgepakt. Documentairemaakster Wendy van Wilgenburg heeft in 2020 een film afgerond waarin een herder met een gescheperde kudde een jaar lang gevolgd is en waarin de verschillende aspecten van het ambacht naar voren komen. Daarnaast heeft zij in coproductie met de Grolse wanten Sociëteit een film over de Grolse wanten gemaakt.

Beeldbank Immaterieel Erfgoed

In november 2019 is gestart met het digitaal documenteren van het beeldmateriaal behorend bij de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Het was het begin van het samenstellen van een omvangrijkere Beeldbank Immaterieel Erfgoed bij het Kenniscentrum. Hiervoor is Elvis, het digital asset management systeem van het Nederlands Openluchtmuseum gebruikt en voor de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid zijn de netwerkprincipes van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed toegepast. De planning was deze digitalisering medio mei 2020 te kunnen voltooien maar mede door de omvang van het eigen fotoarchief van het Kenniscentrum en de constante stroom aan nieuwe foto's, die bij de nieuwe bijschrijvingen en evaluaties binnen komen, zijn de werkzaamheden in november 2020 opnieuw opgepakt. In 2020 zijn er 1.030 foto's in Elvis geplaatst.

IE Spotten

Het project Immaterieel Erfgoed Spotten (IE Spotten) is eind 2019 geïnitieerd met als doel om het immaterieel erfgoed dat in de Inventaris is opgenomen zichtbaar(der) te maken en de bewustwording eromheen te vergroten. Dit gebeurt in samenwerking met erfgoedgemeenschappen: organisaties die zich (vrijwillig) inzetten om het erfgoed te behouden en toekomst te geven. IE Spotten is een landelijk project, maar het beoogt immaterieel erfgoed lokaal op de kaart te zetten.

Het project IE Spotten wordt financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Familie Heersink Fonds. Films met betrekking tot immaterieel erfgoed uit de provincie Overijssel worden gefinancierd door de Provincie Overijssel.

IE Spotten is een participatief project. Het Kenniscentrum biedt erfgoedgemeenschappen een digitale infrastructuur, van een informatiebordje ter plaatse met QR-code tot online Spotten-omgeving. In de online omgeving voegen zij zelf foto's, filmpjes, interessante locaties zoals musea en bezienswaardigheden en (korte) beschrijvingen toe. Een professioneel bureau verzorgt korte filmpjes. Het Kenniscentrum monitort de content die wordt geüpload. Er zijn vertalingen naar het Engels en Duits.

Op dit moment nemen erfgoedgemeenschappen uit de provincies Overijssel, Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland deel aan IE Spotten. In het voorjaar 2021 worden de eerste informatiebordjes geplaatst en volgt er een informatiefilmpje. De komende jaren werkt het Kenniscentrum met nog circa 25 erfgoedgemeenschappen verder aan nieuwe producties.

Bewustwordingscampagne

Het Kenniscentrum werkt hard aan het zichtbaar maken van immaterieel erfgoed aan het grote publiek. De slogan 'Iedereen beoefent immaterieel erfgoed', laat zien dat, ook al heeft iemand nog nooit van de term immaterieel erfgoed gehoord, diegene (waarschijnlijk) wel immaterieel erfgoed beoefent. Het 2003 UNESCO-verdrag hecht grote waarde aan de bewustwording van immaterieel erfgoed, omdat bewustwording zorgt voor begrip en wederzijds respect.

Vanaf oktober 2019 is de campagne #ditook?! van start gegaan, waarin Facebook- en Instagramgebruikers via korte filmpjes kennis maakten met immaterieel erfgoed.

"Iedereen beoefent immaterieel erfgoed"

Zij werden doorverwezen naar www.immaterieelerfgoed.nl/ditook. In 2020 werden de advertenties van de bewustwordingscampagne #ditook?! 551.421 keer bekeken, waarvan 18.800 personen de landingspagina hebben bekeken.

Via sociale media konden erfgoedbeoefenaars zelf ook meedoen aan de bewustwordingscampagne

INVENTARISATIE ERGOEDGEMEENSCHAPPEN IN NEDERLAND

In 2020 heeft het Kenniscentrum onderzoek gedaan naar het aantal erfgoedgemeenschappen in Nederland. Een dergelijke generieke inventarisatie was nog niet eerder gedaan. De uitkomsten van deze inventarisatie zullen als een benchmark dienen voor toekomstige inventarisaties. In 2020 zijn deze data onder andere verwerkt in de resultaten van de Kennisagenda 2017-2020. In 2021 zullen deze data onder andere worden gebruikt bij de rapportage aan UNESCO over de bijdrage van het Kenniscentrum aan de implementatie van het verdrag inzake de Bescherming van immaterieel erfgoed in Nederland. Per provincie is het aantal erfgoedgemeenschappen in kaart gebracht, maar ook welke vormen van immaterieel erfgoed worden beoefend. Deze

inventarisatie geeft voor het eerst inzicht hoeveel erfgoedgemeenschappen welk immaterieel erfgoed waar in Nederland beoefenen.

Per provincie zijn de volgende aantallen erfgoedgemeenschappen geteld: Gelderland: 1785, Utrecht: 531, Friesland: 332, Noord-Holland: 591, Zuid-Holland: 745, Noord-Brabant: 1947, Limburg: 909, Drenthe: 383, Groningen: 208, Flevoland: 93, Zeeland: 212, Overijssel (was al eerder onderzocht): 450. Totaal geeft dit 8168 gemeenschappen verdeeld over de provincies.

Opmerkelijk was dat er daarnaast nog 109.925 erfgoedgemeenschappen zijn gevonden die landelijk actief zijn en niet verbonden zijn aan een specifieke provincie. Dat geeft een totaal van 118.093 immaterieel erfgoedgemeenschappen in Nederland. Dit is echter nog geen compleet overzicht. In de toekomst zal een dergelijke inventarisatie zeker vaker plaatsvinden.

Uitwerking van de verkenning van de implementatie van het 2003 UNESCO-verdrag in het Nederlands Caribisch gebied

Sedert 2015 geeft het Kenniscentrum uitvoering aan de door het ministerie van OCW toegekende subsidieaanvraag 'Werkzaamheden ter ondersteuning van het inventariseren en borgen van immaterieel erfgoed in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) en de Caribische landen (Curaçao, Aruba en Sint Maarten)'. Dit project en de bijbehorende projectsubsidie is in de afgelopen jaren al vier maal met toestemming verlengd door het ministerie van OCW, de laatste maal op 16 december 2020. De aanleiding om nogmaals verlenging te moeten aanvragen lag in het uitbreken van de coronacrisis, waardoor zaken helaas stil kwamen te liggen. De voorbereidingen van de met de Caribische landen en Caribisch Nederland afgesproken activiteiten waren al in gang gezet toen de coronacrisis uitbrak.

Met het ministerie van OCW is afgesproken dat deze activiteiten, te weten de capaciteitstraining voor beleidsmedewerkers per eiland en het opstellen van een implementatieplan voor de uitvoering van het immaterieel erfgoedverdrag van UNESCO, en ook het ontwikkelen van een startkit voor het inventariseren en ontsluiten van inventarissen immaterieel erfgoed via een website met de eilanden, in 2021 verder worden uitgewerkt.

2003 UNESCO CONVENTIE

Het UNESCO Verdrag inzake de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed uit 2003 is een internationaal cultureel verdrag dat in 2012 door Nederland is ondertekend. De doelstelling van het verdrag is borging van (toekomst geven aan) immaterieel cultureel erfgoed, het waarborgen van onderling respect voor dit erfgoed, het verhogen van het bewustzijn van het belang van immaterieel erfgoed en op internationaal niveau onderlinge samenwerking en bijstand.

Erfgoedgemeenschappen, beoefenaars van immaterieel erfgoed, hebben in dit verdrag een centrale rol. Het gaat er niet om wat erfgoedprofessionals belangrijk vinden, of van uitzonderlijke waarde of typisch Nederlands. Het gaat erom dat er een groep mensen is die zich bewust en actief inzet om hun immaterieel erfgoed levend te houden en voort te zetten. Zij dragen zelf het immaterieel erfgoed voor de landelijke Inventaris, die hoort bij dit Verdrag, voor en geven daarmee aan dat zij zich zullen inzetten voor borging van dit erfgoed. Bijschrijving in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland is een teken van deze borging.

In het UNESCO Verdrag wordt immaterieel erfgoed onderverdeeld in vijf domeinen:

1. Spreken, zingen en vertellen;
2. Uitvoerende kunsten;
3. Festiviteiten, rituelen en sociale praktijken;
4. Kennis en gebruiken rondom natuur en universum;
5. Traditioneel vakmanschap/ambachten.

AmbachtenLab

In 2018 startte het Kenniscentrum in het Nederlands Openluchtmuseum met de ontwikkeling van het AmbachtenLab. Een AmbachtenLab is een middel tot borgen (levend houden, doorgeven en toekomstige beoefening mogelijk maken) van ambachten, waarbij een museum de locatie en het platform is waar het lab plaatsvindt. Hierin werken ambachtsmensen, vormgevers en studenten gedurende vijf tot acht wekelijkse ontmoetingen samen in een kleinschalig workshop-denktankmodel aan de innovatie van een ambacht. In een AmbachtenLab worden de verschillende schakels van het productieproces bijeengebracht voor kennisoverdracht, maar ook voor inspiratie en om met elkaar innovatieve ideeën te ontwikkelen en uit te werken. Kruisbestuiving vanuit verschillende invalshoeken leidt daarbij hopelijk tot nieuwe toepassingen van de ambachtelijke vaardigheden. Nadat in 2019 drie Labs werden afgerond die in 2018 waren gestart (namelijk Papierknipkunst, Fries houtsnijwerk en

Papierscheppen) kon in 2020 ten gevolge van de coronacrisis alleen het Ambachtenlab Klompen maken, dat reeds in 2019 was gestart, worden afgerond. Helaas konden de vijf voor het najaar van 2020 geplande AmbachtenLabs in het Fries Museum in Leeuwarden (Borduren), Museum Gouda (Gouds Plateelschilderen), Zuiderzeemuseum in Enkhuizen (Vlechten) en de Museumfabriek in Enschede (Wolverwerking en Blauwdruk) niet doorgaan. Het Kenniscentrum is met de musea en alle betrokkenen in gesprek over het moment waarop deze AmbachtenLabs in 2021 kunnen plaatsvinden.

In 2020 heeft het Kenniscentrum voor het project AmbachtenLabs een incidentele subsidie aangevraagd bij het Fonds voor Cultuurparticipatie en toegekend gekregen.

“In een AmbachtenLab worden de verschillende schakels uit een productieproces bijeengebracht voor kennisoverdracht, inspiratie en innovatie.”

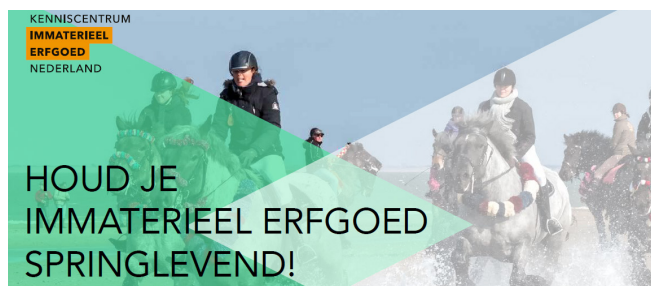
AmbachtenLab Klompenmaken in de Museumfabriek in Enschede

Oplevering Kennisagenda 2017-2020

Het jaar 2020 mag met recht een oogstjaar worden genoemd. Na drie jaar hard werken werden de resultaten van de 'Kennisagenda 2017-2020' opgeleverd, in een reeks van publicaties, webinars en methodieken. Kennisontwikkeling stond in het teken van vijf onderzoekslijnen:

- Controversieel Immaterieel Erfgoed
- Immaterieel Erfgoed & Superdiversiteit
- Immaterieel Erfgoed & Jongerenculturen
- Immaterieel Erfgoed & Materieel Erfgoed
- Immaterieel Erfgoed & Toerisme

Er was, nationaal en internationaal, veel belangstelling voor deze onderwerpen, die niet alleen voor de Nederlandse immaterieel erfgoedgemeenschappen van belang zijn, maar ook voor de samenleving als geheel. Vandaar ook de titel van de Kennisagenda: *Immaterieel Erfgoed als proeftuin van een mondialiserende samenleving*. Via onze Kennisagenda deden we onderzoek naar uitdagingen als: hoe meer ruimte te geven aan maatschappelijke discussies over onderwerpen als Zwarte Piet of aan milieuaspecten rondom paasvuren of vuurwerk? Hoe meer ruimte te geven aan de toegenomen etnische diversiteit, hoe jongeren op een inclusieve manier te betrekken bij erfgoedvorming rondom thema's die voor hen belangrijk zijn? Welke rol kan toerisme spelen in de borging van immaterieel erfgoed? En ook waar kunnen materieel en immaterieel erfgoed samen optrekken?

In ons onderzoek brengen wij, op een participatieve manier, de uitdagingen in kaart waarmee immaterieel erfgoedgemeenschappen geconfronteerd worden en bieden we hen handreikingen om daar op een goede manier mee om te gaan.

“In het jaar 2020 werden er veel nieuwe methodieken gepubliceerd in de Kennisbank.”

Controversieel Immaterieel Erfgoed

Voor immaterieel erfgoed waar maatschappelijke discussie over is boden we erfgoedgemeenschappen een handzame tool om na te denken over de kernwaarden van hun traditie en hoe die op een duurzame manier een toekomst te geven. Een van de resultaten van deze onderzoekslijn is dat we in plaats van controversieel erfgoed liever spreken over *'Erfgoed in beweging'*, de titel ook van de gelijknamige brochure die wij uitbrachten. Immaterieel erfgoed is in zichzelf niet controversieel, belangrijk is wel om voor de toekomst van jouw immaterieel erfgoed goed na te denken over hoe je jouw erfgoed op een duurzame manier kan doorgeven. Waarbij rekening wordt gehouden met nieuwe milieueisen maar ook met aandacht voor gelijke rechten voor man en vrouw, voor jongeren en voor etnische identiteiten, in een sfeer van respect en dialoog en waarbij de beoefenaars zelf altijd de waarde bepalen die het immaterieel erfgoed voor hen heeft en zelf verantwoordelijk zijn voor de borging van dit erfgoed.

Immaterieel Erfgoed & Superdiversiteit

De aandacht voor de groeiende diversiteit stond centraal in de onderzoeklijn over superdiversiteit. Eerder onderzoek over de West-Kruiskade in Rotterdam werd aangevuld met onderzoek naar superdiverse wijken in Arnhem en Den Haag. In dit laatste onderzoek werden ook de toeristische potentie van superdiverse wijken verkend en de rol die etnische ondernemers spelen in het borgen van divers immaterieel erfgoed. Het onderwerp werd ook internationaal op de agenda gezet in de publicatie van het ICH-NGO Forum die in samenwerking met de National Heritage Board verscheen onder auspiciën van het Kenniscentrum 'in Urban Contexts'. Over hetzelfde onderwerp verzorgde het Kenniscentrum een lezing voor het Nederlands Instituut in Turkije.

Immaterieel Erfgoed & Jongerenculturen

Over immaterieel erfgoed en jongeren werd onderzoek gedaan naar vormen van jongerencultuur als gamen en scouting. Voor de komende periode is een methodiek over intergenerationeel leren in voorbereiding.

Immaterieel Erfgoed & Materieel Erfgoed

De verhouding tussen materieel en immaterieel erfgoed stond centraal in twee sublijnen: één over immaterieel erfgoed en musea in het grote *Intangible cultural heritage and Museums Project* (IMP) (waarover hieronder meer) en één over immaterieel erfgoed in de ruimtelijke omgeving, waarvoor in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een handreiking werd ontwikkeld over hoe immaterieel erfgoed geborgd kan worden via de nieuwe op handen zijnde omgevingswet. Deze brochure is ook relevant voor gemeenteambtenaren die aan de slag willen met de omgevingswet. Gemeentelijk beleid stond ook centraal in de brochure 'Beleid rond immaterieel erfgoed'. Praktische handreiking voor gemeenteambtenaren. In het kader van deskundigheidsbevordering werd nauw samengewerkt met de Erfgoedacademie, waarbij in de introductie cursus Erfgoed het Kenniscentrum college gaf over Immaterieel erfgoed en beleid.

Het opzetten van duidelijke structuren in kennisoverdracht, zoals bij Scouting gebeurt, kan jongeren helpen het IE zich eigen te maken.

Immaterieel Erfgoed & Toerisme

In de onderzoekslijn toerisme werd via het Netwerk Immaterieel Erfgoed & Toerisme intensief samengewerkt met de Universiteit Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen en de Universities for Applied Sciences: InHolland, Saxion, Stenden, BUAS en Zuyd Hogeschool. Studenten van deze opleidingen deden praktijkgericht onderzoek onder en voor de immaterieel erfgoedgemeenschappen op de Inventaris Immaterieel Erfgoed die daar mee te maken hebben. Tevens werd er een praktische tool ontwikkeld hoe op een verantwoorde manier toerisme ingezet kan worden voor het borgen van immaterieel erfgoed. Het onderwerp trok ook internationaal de aandacht, waarbij het Kenniscentrum op 19 november een lezing mochten geven op een Fins symposium over 'ICH

and Tourism: a Match made in heaven'. Samen met Vlaamse partners organiseerde het Kenniscentrum op 9 juni het webinar 'Immaterieel Erfgoed in en na corona' en organiseerde het voor het ICH-NGO Forum in december het symposium 'ICH & tourism Making ICH tourism more sustainable and regenerative in post-pandemic situations'. Tenslotte was het Kenniscentrum nog trekker van de wetenschappelijke publicatie 'Immaterieel erfgoed als toeristische bestemming. Hoe duurzaam toerisme en de borging van levend erfgoed samengaan', die begin 2021 verscheen.

De resultaten van de Kennisagenda en de bij-behorende methodieken werden op 6 november opgeleverd en daarna in een reeks van praktijkgerichte workshops gedeeld met de erfgoedgemeenschappen en anderen. Voor meer informatie zie hier: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/kennisagenda>

Fatima Oulad Thami bekijkt tijdens het IMP congres het interview waarin ze vertelt over Hennakunst.

Hoger onderwijs en onderzoeksprojecten

In haar onderzoeksprojecten en in deskundigheidsbevordering via het hoger onderwijs heeft het Kenniscentrum een vijfjarige samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Universiteit Utrecht voor de aanstelling van een gastonderzoeker Intangible Heritage Studies. Via de UU deed het Kenniscentrum als maatschappelijke partner mee aan een internationale project- en

subsidieaanvraag over 'Digital Participatory Policies for Intangible Cultural Heritage: Co-creating Digital Access and European Dialogue'. Verder is het Kenniscentrum maatschappelijke partner in het grootschalige Odeuropa - Sensory mining and olfactory heritage project, waarvoor in 2020 subsidie werd toegekend. Verder verzorgen medewerkers van het Kenniscentrum colleges over immaterieel erfgoed in cursussen georganiseerd door de Reinwardt Academie, de Universiteit van Amsterdam (over erfgoededucatie), de Universiteit van Bonn en de Universiteit Utrecht.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Intangible Cultural Heritage and Museums Project (IMP)

Tussen 2017 en 2020 was het Kenniscentrum partner in het internationale Intangible Cultural Heritage and Museums Project (IMP). Dit Europese samenwerkingsproject werd door de Europese Unie gefinancierd vanuit het Creative Europe Programma. De partnerlanden waren België, Frankrijk, Italië en Zwitserland.

IMP heeft tussen 2017 en 2020 invalshoeken, interacties en praktijken van musea op het gebied van immaterieel erfgoed onderzocht. Op vijf internationale conferenties en expertmeetings zijn er meer dan 80 musea gesproken en talrijke erfgoedgemeenschappen gehoord om te onderzoeken wat beide aan een samenwerking

hebben en hoe een samenwerking het beste vormgegeven kan worden. De resultaten zijn verwerkt in een groot aantal verschillende tools die musea helpen om aan de slag te gaan met immaterieel erfgoed. De tools, onder andere het handboek "Museums and Intangible Cultural Heritage. Towards a third space in the heritage sector. A companion to discover transformative heritage practices for the 21st century" en een Nederlands-talige samenvatting, zijn beschikbaar op <https://www.ichandmuseums.eu/en/imp-toolkit>.

Op 26 februari 2020 werden in Brussel de tools gepresenteerd tijdens het slotsymposium van IMP (100 deelnemers). De sprekers waren het eens dat immaterieel erfgoed musea een unieke kans biedt om zichzelf te heroverwegen. Zie een uitvoeriger rapport over het IMP slotsymposium hier: <https://www.ichandmuseums.eu/en/reports/report-concluding-symposium-imp-2020>

NAAR AANLEIDING
VAN DE VIJF
ONDERZOEKSLIJNEN
ZIJN DE VOLGENDE
PRODUCTEN
ONTWIKKELD:

1. Houd je immaterieel erfgoed springlevend! Tips en ideeën voor succesvol samenwerken: met wie en hoe?
2. Keuzekompas Immaterieel Erfgoed in Beweging
3. Erfgoed in Beweging, Immaterieel Erfgoed rondom Vuur
4. Immaterieel Erfgoed & Toerisme. Een handreiking voor immaterieel erfgoedgemeenschappen om jezelf toeristisch op de kaart te zetten: uitdagingen en goede voorbeelden voor duurzaam toerisme.
5. Toolkit "Intangible Cultural Heritage & Museums" (in het Engels) met guidebook, executive summary in het Nederlands, brainstorm-tools, good practices, workshops enz. die musea kunnen helpen om met immaterieel erfgoed en immaterieel erfgoedgemeenschappen aan de slag te gaan.
6. Workshop "Immaterieel erfgoed & musea"
7. Beleid rond Immaterieel erfgoed. Praktische handreiking voor gemeenteambtenaren
8. Ruimte voor immaterieel erfgoed. Immaterieel erfgoed en de Omgevingswet

CATEGORIE

- Film
- Lesmateriaal
- Methodiek
- Praktische informatie
- Artikel

TREFWOORD

- Borging
- Erfgoed in Beweging
- Communicatie
- Diversiteit
- Duurzaamheid
- Educatie
- Ethiek
- Financiering
- Gemeente
- Jongeren
- Media
- Musea
- Participatie
- Onderwijs
- Overheid

32 resultaten

← 1 2 3 →

**ERFGOED
IN BEWEGING
IMMATERIEEL**

METHODIEK

Erfgoed in beweging: Immaterieel erfgoed rondom vuur

Ethiek Wet- en regelgeving Borging Erfgoed in Beweging

METHODIEK

Beleid rond immaterieel erfgoed

Gemeente Overheid Participatie Beleid

ARTIKEL

Samenvatting boek ICH and Museums Project

Musea Participatie Borging Samenwerking

ARTIKEL

Publicatie expositie Dier, Mens & Traditie

Natuur Musea Erfgoed in Beweging
Communicatie Duurzaamheid

In 2020 kwam de Kennisbank online. Met de Kennisbank heeft de website immaterieelerfgoed.nl een goed vindbare plek waarin alle methodieken, artikelen, films ect worden verzameld. Op deze manier geven we inhoud aan en versterken we onze functie als Kenniscentrum.

Internationale betrekkingen

Adviesfuncties

Internationaal werkt het Kenniscentrum nauw samen binnen het zogenoemde ICH-NGO Forum, het platform voor overleg van bij de UNESCO Conventie ter bescherming van het immaterieel erfgoed geaccrediteerde Ngo's, waarbinnen het ondermeer het coördinatorschap vervult van de Working Group Research. Voor het tweede achtereenvolgende jaar, na het symposium in Bogota over 'ICH in Urban Contexts' in december 2019, was het Kenniscentrum trekker en organisator van het minisymposium van het ICH-NGO Forum, in 2020 gewijd aan 'Making ICH tourism more sustainable and regenerative in post-pandemic situations'.

Het Kenniscentrum fungeert als expertorganisatie voor de Nederlandse delegatie in het Intergouvernementeel Comité, dat jaarlijks aan het eind van het jaar bijeenkomt in een steeds wisselend continent, in 2020 vanwege corona georganiseerd als webconferentie. Het Kenniscentrum adviseert de Nederlandse delegatie ondermeer over de internationale voordrachten voor de internationale immaterieel erfgoedlijsten van UNESCO.

Het Kenniscentrum maakte ook in 2020 deel uit van de Expertcommissie van de Vlaamse Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Nederlandse nominaties

Het Kenniscentrum speelt een belangrijke coördinerende rol in de internationale voordrachten van Nederland. Per voordracht wordt altijd een werkgroep ingericht, waarin naast Kenniscentrum het ministerie van OCW is vertegenwoordigd en een afvaardiging van de betreffende erfgoedgemeenschap. Begin 2020 werd bij UNESCO de voordracht van de Corsocultuur in Nederland ingeleverd. De rest van 2020 werd hard gewerkt aan de voordracht van het

Zomercarnaval in Rotterdam, die vóór 31 maart 2021 in Parijs moet zijn.

Nederlands eerste inschrijving op de internationale UNESCO lijst van het Immaterieel Erfgoed was in 2017 'The Craft of the Miller'. Eén van borgingsmaatregelen die in deze voordracht werd aangekondigd was de vorming van een internationaal netwerk van molenaars(organisaties). De eerste stap daartoe was de organisatie van een internationale conferentie in 2020, samen met de gilden van vrijwillige molenaars en met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Wegens corona werd de oorspronkelijk fysiek geplande conferentie voor juni omgezet in een druk bezochte webconferentie in november.

Verkenning Gedeeld Cultureel Erfgoed

Onderdeel van het Internationaal Cultuurbeleid (ICB) van Nederland is sinds een aantal jaren het programma Gedeeld Cultureel Erfgoed (GCE). Met een projectsubsidie beschikbaar gesteld door het ministerie van OCW heeft het Kenniscentrum in 2020 een verkenning laten uitvoeren naar de positie (mogelijkheden en kansen) van immaterieel erfgoed binnen dit programma. Het daarvoor geselecteerde bureau Cultural Motion zou daarvoor in 2020 de verkenning gaan uitvoeren in India, Suriname en Zuid-Afrika. Helaas was het door de coronacrisis niet mogelijk om de verkenning in de geplande landen te laten plaatsvinden. In plaats daarvan werd in overleg met het Kenniscentrum het plan aangepast: gesprekken met de verschillende stakeholders zouden nu via videocalls gaan plaatsvinden. Omdat er niet gereisd kon worden, kon ook besloten worden om meer gesprekken te voeren, met meer mensen en in meer landen. Dit herziene plan is besproken met het ministerie van OCW en akkoord bevonden.

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek werd duidelijk dat het Kenniscentrum een waardevolle aanvulling zou kunnen zijn in het reeds bestaande partnerprogramma rond Gedeeld Cultureel Erfgoed. De andere Nederlandse erfgoedpartners DutchCulture maar vooral de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Nationaal Archief zijn volledig gefocust op materieel erfgoed. Met de inzet op immaterieel erfgoed en vooral op het gedeelde immaterieel erfgoed van erfgoedgemeenschappen met een migratieachtergrond in Nederland en van erfgoedgemeenschappen in herkomstlanden als Suriname, India, Indonesië en het Nederlands Caribisch gebied zou het Kenniscentrum een gewenste

aanvulling kunnen zijn op het programma Gedeeld Cultureel Erfgoed. Op basis van de bevindingen van het onderzoek heeft het Kenniscentrum vóór 1 december 2020 bij het ministerie van OCW een plan ingediend. Dit plan heeft betrekking op de gehele beleidsperiode 2021-2024 en is gebaseerd op een projectsubsidie van vier jaar (€ 80.000 per jaar) conform het gestelde beleidskader. Het programma *Gedeeld Cultureel Erfgoed (GCE)* heet met ingang van 2021 *Programma Internationale Erfgoedsamenwerking (PIE)*.

Overleg van corsocultuur in 2020

Zoals ieder jaar, werd er ook in 2020 weer veelvuldig aandacht besteed aan immaterieel erfgoed rondom de start van het jaar. Zo kwamen bijvoorbeeld Carbidschieten en het Afsteken van Consumentenvuurwerk ter sprake. De bijschrijving van Verhalen Vertellen haalde veelvuldig het nieuws, zowel landelijk als lokaal. Ook de internationale voordracht van de Corsocultuur werd opgepikt door de media. Vooral de Chinees-Indische Restaurantcultuur en de Thuisbevalcultuur konden op veel media-aandacht rekenen. Een Netwerk bijschrijving die aandacht kreeg in de media was onder andere de Bitterbalcultuur. Andere vormen van immaterieel erfgoed die in 2020 in de media werden genoemd: Slipjacht, Klompenmaken, Piraterij, Holi, Tilduivensport. Ook werd er in Nederland aandacht besteed aan het immaterieel erfgoed uit Vlaanderen: Carnaval Aalst.

Vanzelfsprekend kwam immaterieel erfgoed ook in de media in het kader van de coronacrisis. Zo werden veel grote evenementen geannuleerd. Ook werd het belang van immaterieel erfgoed ten tijde van een crisis beschreven 'Tradities en rituelen nu extra belangrijk voor houvast'. Daarnaast werd de vraag gesteld of sommige vormen van immaterieel erfgoed blijvend zouden veranderen ten gevolge van de crisis. Tot slot werd er aandacht besteed aan de directiewissel van het Kenniscentrum.

"Het belang van immaterieel erfgoed ten tijde van een crisis: 'Tradities en rituelen nu extra belangrijk voor houvast'."

Bron: RTL Nieuws

Hoort bij onze cultuur

Chin. Ind. Rest. is immaterieel erfgoed: 'Generaties mee opgegroeid'

02 juli 2020 08:51
Aangepast: 12 februari 2021 13:27

Babi Pangang is zelfs in Nederland bedacht

De Chinees-Indische restaurantcultuur hoort vanaf nu bij het immaterieel Nederlands erfgoed. Stichting Meer Dan Babi Pangang zette zich in om het op de lijst te krijgen. Ruim twintig procent van deze restaurants is in de afgelopen tien jaar namelijk verdwenen. Waarom horen deze restaurants dan zo bij onze cultuur?

Activiteitenplan 2021-2024: 'Immaterieel erfgoed gaat dwars door de samenleving'

Onder de titel *'Immaterieel erfgoed gaat dwars door de samenleving'* presenteert Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland het activiteitenplan 2021-2024, dat in 2020 is geformuleerd.

Met de voltooiing van de missie *'Verbreiding, Verdieping en Verbinding van Immaterieel Erfgoed'*, die voor de beleidsperiode 2017-2020 was geformuleerd zijn ook nieuwe focuspunten voor de

"Speerpunten voor de komende jaren zijn diversiteit en ecologische duurzaamheid."

aansluitende periode naar voren gekomen. In deze nieuwe beleidsperiode staat er veel op de rol. Zo wil het Kenniscentrum verder inzetten op de uitbreiding van het Netwerk Immaterieel Erfgoed en de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland, waarbij extra aandacht zal zijn voor het zichtbaar maken van de brede diversiteit van het immaterieel erfgoed in Nederland. Het Kenniscentrum heeft daarbij als doelstelling om, in wederkerige samenwerking met de erfgoedgemeenschappen, het Netwerk en de Inventaris inclusiever te maken en meer een afspiegeling te laten zijn van Nederland. Vandaar ook de titel van het activiteitenplan *'Immaterieel erfgoed gaat dwars door Nederland'*. Daarnaast zal in deze beleidsperiode ook weer een nieuwe Kennisagenda worden opgeleverd. Waarin vooral aandacht zal zijn voor onderzoek naar diversiteit en ecologische duurzaamheid in relatie tot immaterieel erfgoed. Het is onze visie dat ecologische duurzaamheid en diversiteit, net als voor de samenleving als geheel, de grote uitdagingen zijn voor deze tijd en het Kenniscentrum heeft de vaste overtuiging dat ook immaterieel erfgoed hier een bijdrage aan kan leveren.

Met de vele uitgehangen drakenvlaggen wilden de Beeselnaren iedereen die is getroffen door het coronavirus een hart onder de riem steken. Een voorbeeld van hoe immaterieel erfgoed dwars door de samenleving gaat.

Dat heeft voor de komende beleidsperiode geleid tot de volgende drie specifieke beleidsdoelstellingen:

1. Het Kenniscentrum gaat door met het zichtbaar maken van de diversiteit van immaterieel erfgoed in Nederland en werkt op dit terrein aan deskundigheidsbevordering voor de erfgoedgemeenschappen;
2. Immaterieel erfgoed kent geen grenzen; Meer internationaal samenwerken ter bevordering van de borging van immaterieel erfgoed;
3. Omgang met de natuurlijke omgeving; immaterieel erfgoed draagt bij aan de VN 2030 Agenda van de Sustainability Development Goals.

Organisatie en financiële verantwoording 2020

Het aantal medewerkers van het Kenniscentrum bleef in 2020 gelijk aan dat van 2019, namelijk twaalf medewerkers. Er vond echter wel één wisseling plaats; met ingang van 1 mei 2020 is Marco van Baalen benoemd tot nieuwe directeur van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Zijn voorganger Leo Adriaanse nam in april 2020 afscheid. Voor een overzicht van alle medewerkers, zie achterin dit Activiteitenverslag.

Vanaf 15 maart 2020 werd er in verband met de coronapandemie vanuit huis gewerkt. Met gebruikmaking van Microsoft Teams was het mogelijk om alle reguliere overleggen tussen de medewerkers van het Kenniscentrum te laten doorlopen. Het team van het Kenniscentrum als geheel kwam in 2020 digitaal zeswekelijks bijeen. Het Stafoverleg (directeur en twee afdelingshoofden) vond digitaal driewekelijks plaats. Maandelijks vond er digitaal overleg plaats tussen directeur en bestuurder. Toezicht vond plaats vanuit de Raad van Toezicht van de Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum.

De Raad van Advies kwam in 2020 vier keer digitaal bijeen. De eerste vergadering vond plaats in maart

2020 nog in aanwezigheid van de vorige directeur Leo Adriaanse en de overige driemaal met de nieuwe directeur Marco van Baalen. Waarbij de vergaderingen in september en november volledig in het teken stonden van het activiteitenplan 2021-2024, dat op 30 november 2020 is ingediend bij het ministerie van OCW als bijlage bij het Activiteitenplan 2021-2024 van het Openluchtmuseum. De toetsingscommissie voor de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland kwam in 2020 tweemaal bijeen en droeg drieëntwintig uitingen van immaterieel erfgoed voor bijschrijving in de Inventaris voor bij de bestuurder.

De jaarrekening van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland wordt sinds 2018 opgenomen in het Jaarverslag van het Nederlands Openluchtmuseum.

Voor financiële verantwoording over 2019 wordt daar naar verwezen. Het Jaarverslag 2019 van het Nederlands Openluchtmuseum is te vinden op de website www.openluchtmuseum.nl.

Activiteitenoverzicht 2020

- **21 & 23 januari:** Start Training Wet- en Regelgeving in het Dominicanen Klooster in Zwolle. Er waren 34 deelnemers.
- **23 januari:** Ronde Tafel over Audiovisueel vastleggen van Immaterieel Erfgoed in Brugge. Er waren 40 deelnemers.
- **24 januari:** Lezing tijdens Handschrift onderwijs Symposium. Er waren 150 toehoorders.
- **25 januari:** bijschrijving verhalen vertellen in de Gelderland Fabriek in Culemborg.
- **1 februari:** Presentatie Brandhaarden Festival in Amsterdam. Er waren 40 toehoorders.
- **5 februari:** Start Training Bouwen aan een Borgingsplan met 4 gemeenschappen.
- **5 februari:** Ronde Tafel Wet- en Regelgeving Provincie Limburg in de Grote Hegge in Thorn. Er namen 50 mensen deel.
- **9 februari:** Presentatie Penning Pride Amsterdam in Student Hotel in Amsterdam. Er waren 150 toehoorders.
- **10 februari:** Workshop Onderzoekconferentie LKCA in het Akoesticum in Ede. Er waren 13 deelnemers.
- **13 februari:** Start Bouwen aan een Borgingsplan Clustertraining Kortebaandraverijen in Hoofddorp. 11 kortebaandraverijen namen deel.
- **19 februari:** Presentatie Corsokoepel met 75 deelnemers.
- **26 februari:** IMP Slotsymposium in Brussel.
- **29 februari:** Workshop Immaterieel Erfgoed in Utrecht.
- **29 februari - 1 maart:** Internationale UNESCO bijeenkomst immaterieel erfgoed in het onderwijs. Er waren 30 deelnemers.
- **6 maart:** Presentatie AmbachtenLab in de MuseumFabriek in Enschede
- **10 maart:** College Planet in Peril aan de Universiteit Leiden. Er waren 35 toehoorders.
- **12 maart:** Workshop Wat is Immaterieel Erfgoed in RCO House in Amsterdam Zuid. Er waren 15 deelnemers.
- **12 maart:** College Kunsteducatie aan de Universiteit in Amsterdam. Er waren 20 toehoorders.
- **23 & 24 april:** Digitale IE dag met verschillende cursussen. Spoedcursus Immaterieel Erfgoed met 35 deelnemers. Workshop Social Media Bereik Vergroten met 30 deelnemers. Workshop Voor de Camera Staan met 22 deelnemers.
- **19 juni:** Webinar Immaterieel Erfgoed als Toeristische Bestemming. Er waren 51 toehoorders.
- **20 juni:** Bijschrijving Sao Joao via Livestream
- **26 - 30 augustus:** The Fifth Biennial Conference of the Association of Critical Heritage Studies (ACHS) aan University College London.
- **3 september:** Lezing voor studentenvereniging Utrecht
- **8 september:** Presentatie tijdens de Webinar van ErfgoedAcademie. Er waren 25 deelnemers.
- **2 september:** Start Training Bouwen aan een Borgingsplan met 15 personen.
- **26 september:** Bijschrijving Brabantse Orgelcultuur in Hilvarenbeek.
- **8 oktober:** Online Training IE Spotten Pagina met 9 gemeenschappen.
- **9 oktober:** Presentatie aan studenten van de UU Cultural History in de Kennismakerij van het Nederlands Openluchtmuseum. Er waren 25 deelnemers.
- **30 oktober:** Online Presentatie Burger als Expert voor het ParticipatieLab van de Erfgoed Academie. Er waren 12 deelnemers.
- **4 november:** Online Conferentie International conference craft of the miller. Er waren 200 toehoorders.
- **6 november:** Online Presentatie Kennisagenda. Er waren 70 toehoorders.

- **10 & 14 november:** Digitale IE-dag. Er waren 45 deelnemers.
- **12 november:** Webinar Erfgoed Overijssel via Youtube. Er waren 62 toehoorders.
- **18 november:** Digitale bijeenkomst Erfgoed in Beweging.
- **19 november:** Digitale bijeenkomst Immaterieel Erfgoed en Toerisme. Er waren 30 deelnemers.
- **19 november:** Online Erfgoeddag Erfgoedhuis Zuid Holland. Er waren 60 deelnemers.
- **20 november:** Keynote tijdens Online Frinse Conferentie ICH & Tourism. Er waren 234 toehoorders.
- **25 november:** Digitale bijeenkomst Samenwerken aan de Borging met 20 deelnemers.
- **25 november:** Online presentatie Urban Celebrations: Intangible Cultural Heritage in Transition
- **27 november:** Digitale bijeenkomst Gemeentelijk Beleid en Immaterieel Erfgoed
- **9 december:** Digitale Bijeenkomst Ruimte voor Immaterieel Erfgoed. Er waren 25 deelnemers.
- **13 december:** Webinar ICH and Tourism after Covid voor ICH NGO Forum.

KENNISCENTRUM IMMATERIEEL ERFGOED NEDERLAND

Het Kenniscentrum is een zelfstandig onderdeel van het Nederlands Openluchtmuseum en werkt sinds 2012 aan de implementatie en uitvoering van het UNESCO verdrag inzake de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed. Daarvoor was het werkzaam onder de naam Nederlands Centrum voor Volkscultuur. Het Kenniscentrum stelt zich ten doel om inzicht te bieden in wat immaterieel erfgoed behelst, immaterieel erfgoed te presenteren, promoten en toegankelijk te maken, de betekenis van immaterieel erfgoed voor de samenleving onder de aandacht te brengen, om de sector te stimuleren en te professionaliseren, om de participatie eraan te bevorderen en om de kennis erover te vergroten. De primaire taken zijn onderverdeeld binnen de werkerreinen Erfgoedzorg en Kennisontwikkeling. Erfgoedzorg is gericht op het zichtbaar maken en borgen van immaterieel erfgoed. Belangrijk instrument hierbij is de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Kennisontwikkeling heeft als doel kennisverdieping ten behoeve van de praktijk van borging van immaterieel erfgoed. Daarvoor is de Kennisagenda 2017-2020 ontwikkeld.

Naast Nederland stelt het Kenniscentrum ook diensten beschikbaar voor de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Medewerkers

Bestuurder

- Mr. B. (Teus) Eenkhoorn

Medewerkers

- L.C.M. (Leo) Adriaanse MEd, directeur (tot 15 april)
- M.J.J.L.H. (Marco) van Baalen, directeur (vanaf 1 mei)
- Dr. H.E. (Jet) Bakels, wetenschappelijk medewerker
- K. (Kelly) Boender MA, adviseur erfgoedzorg
- K (Karlijn) Bruggeman MA, adviseur erfgoedzorg
- Dr. S.M. (Sophie) Elpers, wetenschappelijk medewerker
- (Frank) Hemeltjen, adviseur erfgoedzorg
- Drs. S. (Saskia) van Oostveen, afdelingshoofd erfgoedzorg
- P.J.J.H.M. (Pieter) van Rooij, adviseur erfgoedzorg
- Dr. M. (Mark) Schep, wetenschappelijk medewerker
- L.B.M. (Lisanne) Verbeek MA, officemanager
- S. (Susanne) Verburg MA, wetenschappelijk medewerker
- Dr. A.T. (Albert) van der Zeijden, afdelingshoofd kennisontwikkeling

Projectmedewerkers

- L. (Linn) Borghuis BA/Cultural Motion, verkenning Gedeeld Cultureel Erfgoed (tot 1 december)
- F.J.M. (Franjola) van Hellemond BA/ erfGOEDprojectmanagement & advies, verkenning Immaterieel Erfgoed Overijssel (tot maart)
- M. (Miranda) van der Lit/Miforyou Styling, opzetten Beeldbank Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland
- Drs. F.T. (Frank) Meijer/Cultural Motion, verkenning Gedeeld Cultureel Erfgoed (tot 1 december)
- E. (Elise) Meier / EMzovoort, Evaluatie erfgoedzorg & verkenning (online) magazine (vanaf oktober)
- E. (Edith) van Wordragen, Ondersteuning evaluatie erfgoedzorg (vanaf september)

Raad van Toezicht

- Prof. dr. P. (Paul) Schnabel (voorzitter), bestuurder en toezichthouder bij diverse organisaties, Mr. drs. C.O. (Ole) Bijster, Voorzitter Nederlands Instituut voor Farmacogenetisch Onderzoek, bestuurder Babel Holding B.V. (tot 17 december)
- Drs. C. (Chris) Breedveld, Grootmeester van het Huis van Zijne Majesteit de Koning M.H.H. van Haaren-Koopman, wethouder gemeente Berkelland (tot 1 april)
- Y. (Yasemin) Cegerek, wethouder gemeente Heerde (vanaf 12 juni)
- Drs. E.M. (Engelhardt) Robbe RA, Chief Quality Officer en lid raad van bestuur Deloitte Nederland
- R.P. (Patricia) Hoytink-Roubos, burgemeester gemeente Overbetuwe, vicevoorzitter VNG Gelderland (vanaf 12 juni)
- J.G. (Ineke) Stam, commissaris/toezichthouder, adviseur en executive coach
- Drs. A.S.M. (Rian) Vreeburg, directeur Hulpverlening ANWB
- Drs. E. (Ester) van Eupen, lid HR directie VodafoneZiggo (vanaf 10 december)
- Drs. G.Y. (Yvonne) van der Zee, toezicht en bestuur cultuur en erfgoed, voormalig cultuuradviseur en ontwikkelaar QC (vanaf 10 december)

Raad van Advies

- Drs. Yvonne (G.Y.) van der Zee (voorzitter), bestuurder/toezichthouder en adviseur in de culturele sector
- Dr. Paul (P.J.M.) Bastiaansen, natuurkundige, voorzitter Corsokoepel
- Drs. Marielies (M.E.W.) Schelhaas, algemeen secretaris Nederlandse UNESCO Commissie
- Dr. Hendrik (H.) Henrichs, emeritus universitair hoofddocent culturele geschiedenis UU
- Frans (F.) Schouten MSc, Associate Professor Visitor Management

- Ruben (R.) Severina , adviseur Gemeente Den Haag, voorzitter stichting Splika
- Drs. Patrick (P.J.G.M.) Timmermans, directeur-bestuurder Erfgoed Brabant
- Urwin (U.C.) Vyent, directeur NiNsee

- Han Knol, Corso Vollenhove
- Hans van Kruchten, Draaksteken Beesel
- Fatima Oulad Thami, Hennakunst
- Bram Poldervaart MA, Brielse Maskerade
- Cees Pronk, Smeden in Andelst
- Ir. Lex Roeleveld, Heggenvlechten
- Prof. dr. Bernard (B.H.) Stolte, Groningens Ontzet
- Karel Willems MSc, Zomercarnaval Rotterdam
- Pauline Willemse, Diamantbewerken

Toetsingscommissie Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland

- Dr. Hendrik Henrichs (voorzitter), emeritus universitair hoofddocent culturele geschiedenis, Universiteit Utrecht
- Drs. Marieke (M.A.) Brugman, beleidscoördinator Nederlandse UNESCO Commissie
- Jana Kerremans, stafmedewerker Werkplaats immaterieel erfgoed (België)
- Drs. Arjen (A.H.A.G.) Kok, senior onderzoeker museale sector bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Hanneke (H.) Kramer MA, zelfstandig textielrestaurator en conserveringsadviseur
- Drs. Wim Manuhutu, historicus en gespecialiseerd in erfgoed, cultuur en diversiteit
- Drs. Angelo (A.L.Th.) Tromp, cultureel ondernemer en fondswerver

Klankbordgroep vanuit de Erfgoedgemeenschappen

- Norbert van Berckel, Driekoningen 's-Hertogenbosch
- Drs. Patrick Cramers, Circuscultuur
- Drs. Cor (C.N.) Crans, Cultuur van het pijproken
- Boukje van Ettro, Brabantsedag Heeze
- Dr. Frans Jansen, Kortebaandraverij Stompwijk

Samenwerkingspartners

Vaste samenwerking- partners waren ook in 2020

- UNESCO ICH
- Nederlandse UNESCO Commissie
- Intergouvernementeel Comité van het 2003 UNESCO Verdrag ICH-NGO Forum
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Directie Erfgoed & Kunsten)
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Universiteit Utrecht (Erfgoed & Publieksgeschiedenis Lab)
- Meertens Instituut
- Fonds voor Cultuurparticipatie
- Reinwardt Academie

In de Caribische regio waren onze partners in 2020

- Dutch Caribbean ICH Committee
- Werkgroep Vierlandenoverleg

Op provinciaal niveau waren onze partners in 2020

- Erfgoedhuis Zuid-Holland
- Erfgoed Gelderland
- Erfgoed Brabant
- Provincie Overijssel

In het kader van de Kennisagenda waren onze partners in 2020

- Werkplaats immaterieel erfgoed (België)
- UNESCO Leerstoel Vrije Universiteit Brussel
- Radboud Universiteit
- Rijksuniversiteit Groningen/Campus Fryslân
- Universiteit Utrecht (Vakgroep Geosciences)
- Hogeschool Inholland
- Saxion Hogeschool
- Zuyd Hogeschool
- NHTV/Breda University of applied Sciences
- Stenden University of Applied Sciences
- ErfgoedAcademie
- Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie Amateurkunst
- Finnish Heritage Agency

In het kader van het In- tangible cultural heritage & Museums Project (IMP) waren onze partners in 2020

- Werkplaats immaterieel erfgoed (België)
- Maison des Cultures du Monde Centre français du patrimoine culturel immatériel (MCM & CFPCI, Frankrijk)
- Società Italiana per la Museografia e i Beni Demoetnoantropologici (SIMBDEA, Italië)
- Verband der Museen der Schweiz (Zwitserland)
- NEMO
- ICOM Internationaal

In het kader van het AmbachtenLab waren onze museale partners in 2020

- Museumfabriek, Enschede
- Fries Museum, Leeuwarden
- Museum Gouda, Gouda
- Zuiderzeemuseum, Enkhuizen

In het kader van de aanvraag voor deelname aan het programma Gedeeld Cultureel Erfgoed werd in 2020 samengewerkt met

- Projectbureau Cultural Motion
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- DutchCulture
- Nationaal Archief

KENNISCENTRUM

**IMMATERIEEL
ERFGOED**

NEDERLAND

COLOFON

UITGAVE

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland,
april 2021

SAMENSTELLING

Marco van Baalen, Pieter van Rooij, Lisanne
Verbeek & Albert van der Zeijden

GRAFISCH ONTWERP

Design by Sanne

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland
maakt onderdeel uit van het Nederlands
Openluchtmuseum
Postbus 649, 6800 AP Arnhem
Hoeferlaan 4, 6818 SG Arnhem
+31 (0)26 3576 113

info@immaterieelerfgoed.nl

www.immaterieelerfgoed.nl

 Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

 Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

 Immaterieel Erfgoed NL #immaterieelerfgoed

 Immaterieel Erfgoed NL @immtrl_erfgoed